

A magyar táj állapota

Vitaindító

Dr. Konkoly-Gyuró Éva

NyME-EMK-EVGI

Tájtudományi és Vidékfejlesztési Intézeti tanszék

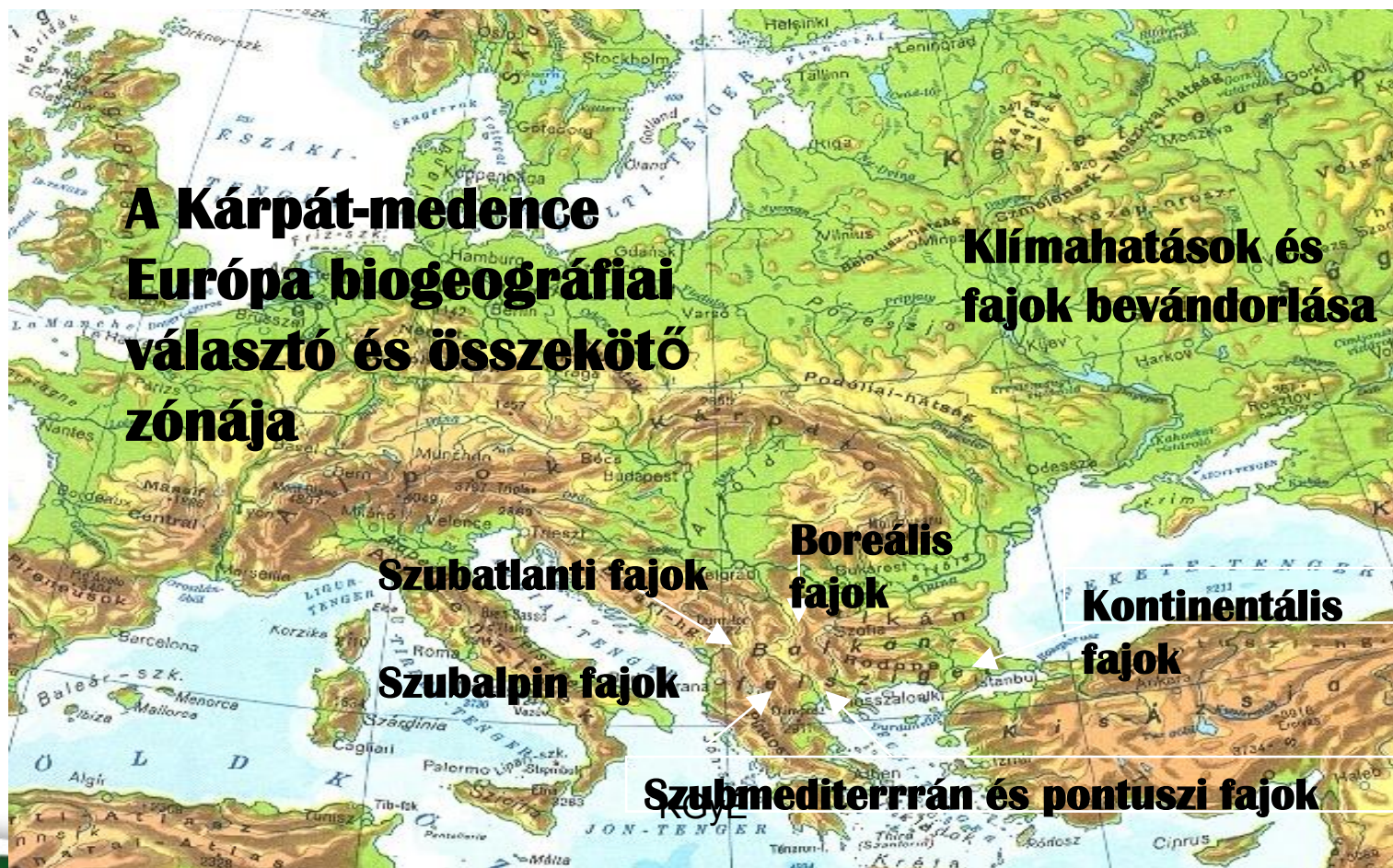

Mi a jelentősége a tájstratégiának? Mit vállaltunk a Táj Egyezményben?

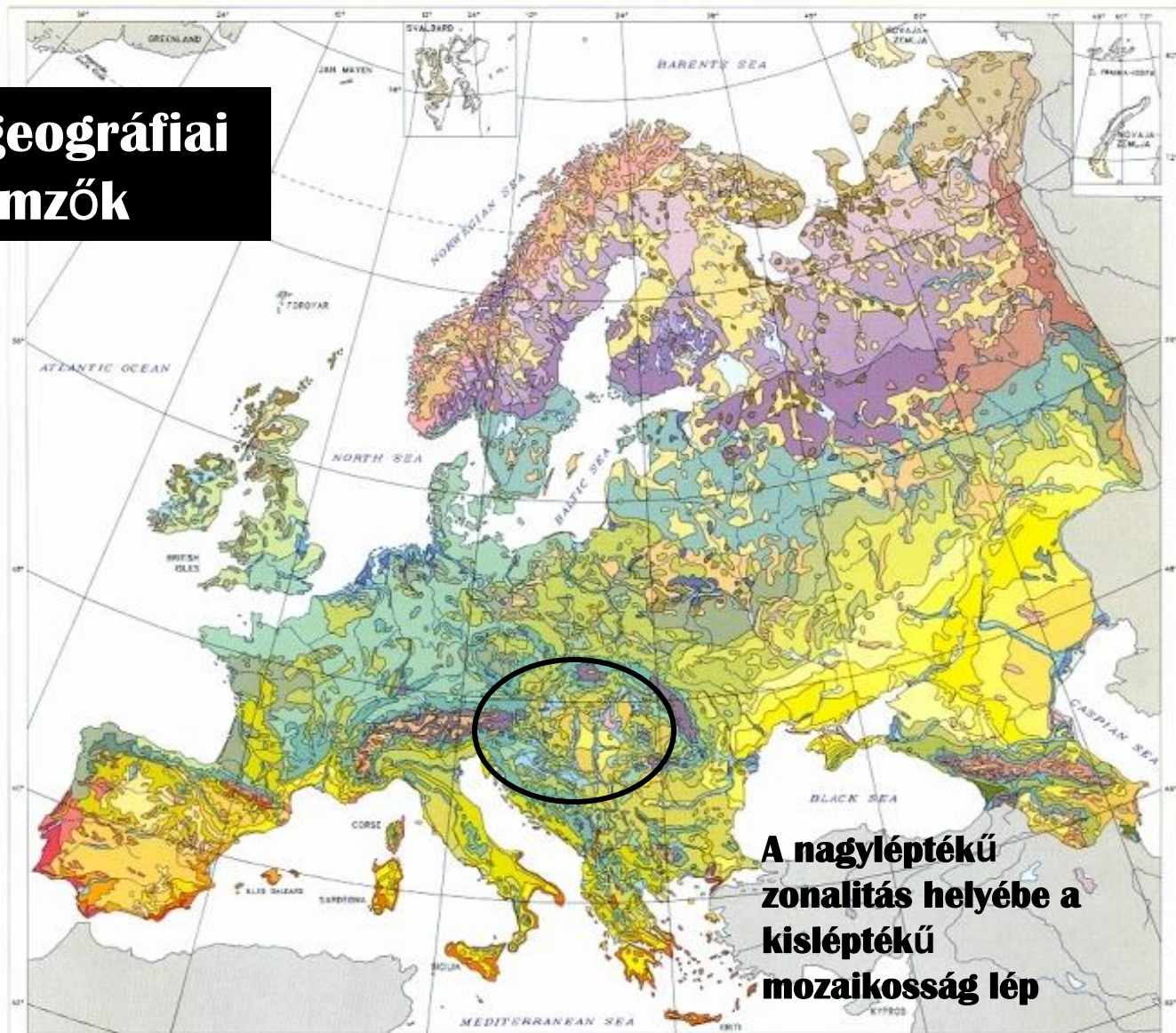
- **Komplexitást**: az ország teljes területét lefedően, holisztikus szemlélettel közelítünk a tájhoz
- a leíró tudományos értékelés mellett a tájat **emberjogi/felelősségi** kérdéssé tesszük – állapotot és hatást együtt kezelünk
- a tájat, mint a **környezetminőség** alapvető letéteményesét integráljuk az ágazati politikákba és így a környezetügy „alapsíkjává” tesszük – elmozdulunk a fenntarthatóság felé

A magyar táj állapotát meghatározó folyamatok

Biogeográfiai sokféleség lehetősége – klímahatáron fekvés

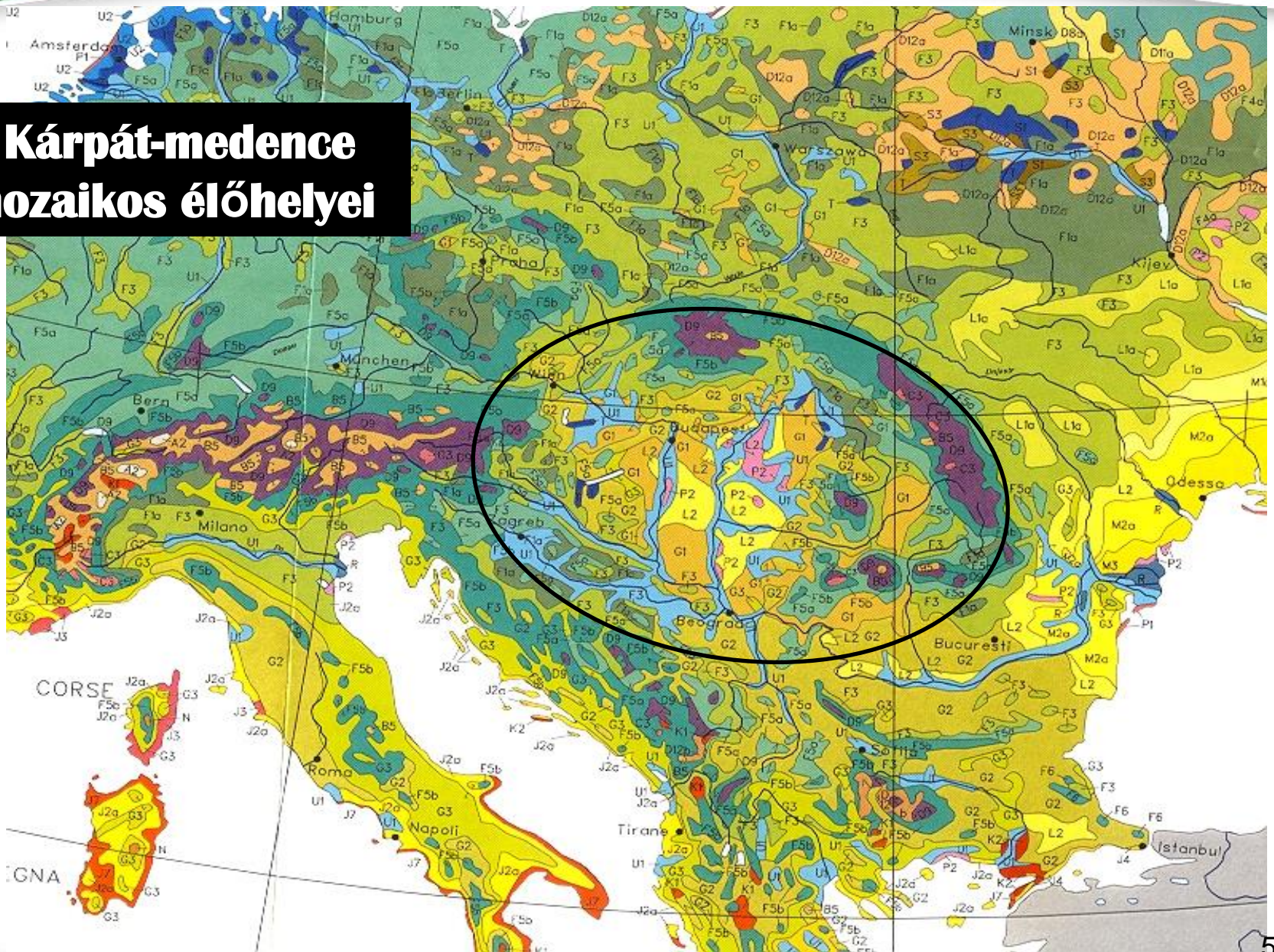
Biogeográfiai jellemzők

A nagyléptékű zonalitás helyébe a kisléptékű mozaikosság lép

Karte der natürlichen Vegetation Europas Hrsg.: Bundesamt für Naturschutz 2000/2001

A Kárpát-medence mozaikos élőhelyei

Karte der natürlichen Vegetation EuropasHrsg.: Bundesamt für Naturschutz 2000/2001

A magyar táj állapotát meghatározó folyamatok

Adaptáció - a tájhasznosítás történeti optimum a 19. sz. közepén

Transzformáció - a 20. században a társadalmi-gazdasági hatások elsődlegessége miatt uralkodóvá válik

- a harmonikus tájhasználati kontinuitás fokozatosan eltűnik
- az új trianoni határok mentén a korábbi együttműködés megszűnik, funkcionálisan csonka tájak jönnek létre

A magyar táj állapotát meghatározó folyamatok

II. VH utáni változás:

- túlzott intenzifikáció - agrár-ipar, erőltetett iparosítás
- a falu funkcióvesztése a periférián – a térszemlélet erősen városfejlesztés irányultságú
- lakosság, gazdálkodók „önrendelkezése” tájhoz való kötődése megszűnik

Rendszerváltás óta

- szélsőségek növekednek intenzív használat és felhagyás kevés az optimális, organikus használat
- egymásnak feszül a védelem és a fejlesztés, erősödik az ágazati szemlélet, a specializáció, erőtlenek a komplex törekvések

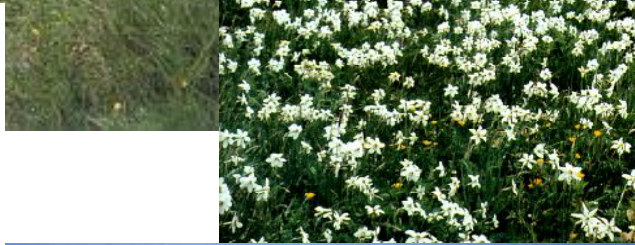
Következmények, tájállapot

- Szélsőségek a tájban:
  - Védett táj: féltve őrzött védett területek lakosságvesztéssel
  - Nem védett tájban arculatvesztés, egyneművé válás, környezetdegradációk
- A multifunkcionalitás kevés helyen jellemző – számos használati konfliktus

Természeti, természetközeli tájak

Az ország területének kb.10%-a

**Extenzíven – természetkímélő
módon hasznosított tájak**

Az ország területének kb. 15%-a

Átlagos tájak

Az ország területének kb. 50%-a

KGyÉ

Intenzíven hasznosított, degradált tájak

Az ország területének kb. 25%-a

A tájfunkciók csoportosítása

Konkoly-Gyuró 2009.

Aktív

Használati funkció

Tájalakítást eredményező emberi tevékenységek révén jön létre

- **Települési**
- **Termelési**
- **Infrastruktúra és kommunikáció**
- **Rekreáció**

Passzív

Szabályozó és védelmi funkció

Emberi beavatkozás nélkül is létező, a természet létéből és működéséből adódó javak és szolgáltatások

- **Fizikai, fiziológiai környezeti, élőhelyi szabályozás és védelem**
- **Szellemi, pszichológiai funkciók**

Légköri szabályozás és - védelem

- Földrajzi elhelyezkedésből adódó relatív védettség
- A szárazodás veszélye jelentős a homogén alföldi agrártájakon
- Az erdő- település és vízfelszín eloszlás erős egyenlőtlensége, mozaikosság hiánya hátrányos
- Vízháztartási összefüggések alapvetőek

Vízháztartás szabályozás, - védelem

- Az alföldek vízháztartása felborult – szélsőségek, vízvisszatartás hiányos
- Jó kezdeményezések rehabilitációs törekvések megjelenése főként a védett területeken
- Hegy dombvidékeken kiegyensúlyozott helyzet

Talajvédelem

- A magas erdőborítású és védett területeken jól funkcionál
- Kritikus térségek a hegylábi szőlőzónák és a síksági homokvidékek

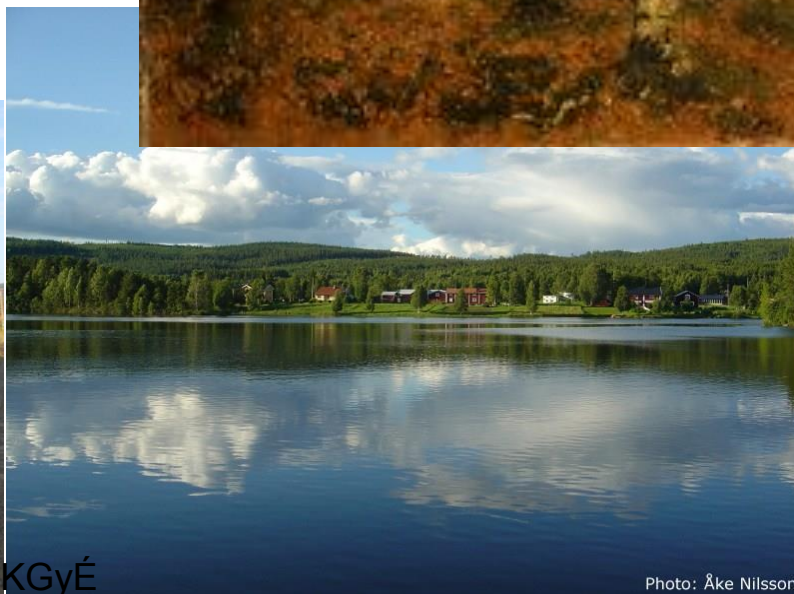
Biológiai rendszerek, élőhelyek védelme

- Magas potenciál és a védett területen tényleges sokféleség
- Egyenlőtlen eloszlás, nagy „üres területek”
összeköttetések, ökológiai folyosók hiánya.
- Erős külső veszélyeztetettség:
  - klímahatások,
  - vízháztartás szélsőségei,
  - szennyezések,
  - település és infrastruktúra terjeszkedés miatti fragmentáció, területvesztés

Szellemi, pszichológiai információsztolgáltató, esztétikai szerep

- A kultúrtörténeti és természeti értékek gazdagsága szigetszerűen, pontszerűen jelenik meg –
- Esztétikai értékek terén jelentős szélsőségek

Települési funkció

- Jelentős kultúrtörténeti értékek és egyben degradációk is mutatkoznak
- A szélsőségek itt is jelen vannak az életkörülmények, a népsűrűség és a települési dinamika terén
- Terjeszkedés kontra elnéptelenedés...

Termelési funkció

- Intenzív gazdálkodás túlsúlya
- A hagyományos struktúra, ismeret nyomokban maradt fenn
- Az erdő jelentős területnövekedése számottevő idegenhonos aránnyal
- Iparban a hátrahagyott barnamezők mellett új modern telephelyek, pozitív példák is

Infrastruktúra kommunikáció

- Növekvő területigény, és tájterhelés
- Ökológiai kiegyenlítő intézkedések nyomokban megjelennek

Rekreáció

- Mind nagyobb területet érint, diverzifikálódik
- Nő a kapcsolódó infrastruktúra terület és ezzel a tájhasználat intenzitása
- Ígéretes a „lassú”, környezetkímélő turizmus terjedése

Vízió a jövőre

- Város és vidéke rendszerben gondolkodás
- A szélsőségek csökkentése a használat intenzitásában
- Mozaikosság növelése
- Vízháztartás rehabilitáció
- Alföldeken a „kertmagyarország” gondolat valóra váltása
- Hegy- és dombvidékeken a vidéki tevékenységek diverzifikálása, a környezetkímélő rendszerek erősítése a gyepgazdálkodás jelentőségének növelésével
- Tájidentitás tudatosítása, erősítése
- Tájkarakter rehabilitáció és erősítés

Köszönöm a figyelmet!